

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/140/2022
Identifikačné číslo spisu:	1103898808
Dátum vydania rozhodnutia:	28.06.2023
Meno a priezvisko:	Mgr. Dušan Čimo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:1103898808.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ R. M., trvale bytom v M., S. A. XXXX/XA, 2/ M. M., trvale bytom v M., Q. V. Q. XXX/XX, 3/ L. X., trvale bytom v G. K. XXXX, XXX L. R., L., 4/ E. M., trvale bytom v M., C. XX, 5/ X. X., trvale bytom v Q., A. XXXX/XX, 6/ M. X., trvale bytom v Q., X. XXXX, 7/ R. X., trvale bytom v S., F. XX, 8/ E. X., trvale bytom v Q., X. Z. XX, 9/ E. M. Š., narodeného XX. X.F. XXXX, trvale bytom v N., H. S. X, 10/ Q.. U. V., narodenej X. S. XXXX, trvale bytom v S., Z. E., M. XX a 11/ X.. V. Š. Š., trvale bytom v M., L. Q. Q., G. XXXXXX, Y., prechodne v Č.A., ul. D. Z. XXXX, žalobcov 9/ a 10/ zastúpených JUDr. Jozefom Herbulákom, advokátom v Trenčíne, Brnianska 1K, proti žalovanému Hlavnému mestu Slovenskej republiky Bratislava, so sídlom v Bratislave, Primaciálne námestie 1, za účasti intervenientov na strane žalovaného 1/ N. X., 2/ Z. Y., 3/ E. Š., 4/ R. M., 5/ F.S. R., 6/ N. D., 7/ R. D., 8/ F. W., narodeného X. F. XXXX a 9/ X.. F. M., všetkých trvale bytom v M., Š. X a zastúpených splnomocnenkyňou LEGARTUM s.r.o., so sídlom v Bratislave, Hrachová 16B, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam a iné, vedenom na Mestskom súde Bratislava IV pod sp. zn. 16C/99/2003, o dovolaní žalobcov 9/ a 10/ proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 28. júna 2017 sp. zn. 3Co/662/2014, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 28. júna 2017 sp. zn. 3Co/662/2014 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobou podanou na Okresnom súde Bratislava I (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“, z ktorého inak výkon súdnictva k 1. júnu 2023 prešiel na Mestský súd Bratislava IV - pozn. Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) 7. mája 2003 sa právna predchodkyňa žalobcov 1/ a 2/ L. M. a právna predchodkyňa neskorších žalobcov 3/ až 5/ (teda aj R.. L. M., G., narodeného XX. U. XXXX, naposledy bytom v M., zomrelého X. J. XXXX) a dnešných žalobcov 3/ a 4/ L. M. domáhali voči pôvodnej žalovanej Mestskej časti Bratislava - Staré mesto určenia neplatnosti darovacej zmluvy uzavretej v roku 1962 ich právnymi predchodcami L. F. (predtým X.), rod. Z., P. Z. a F. Z. ako darcami a Československým štátom (?) ako obdarovaným, týkajúcej sa pozemkov aj stavby so súpisným číslom XXXX, zapísanej v katastri nehnuteľností pre katastrálne územie M. - V. X. na liste vlastníctva č. XX a postavenej na pozemku parcela č. 10144 - zastavaná

plocha vo výmere 437 m², zapísanom v katastri nehnuteľností pre rovnaké katastrálne územie na liste vlastníctva č. XXXX (ďalej len „stavba“). Zároveň sa domáhali určenia, že stavba patrí do dedičstva po L. F., P. Z. a F. Z., a to u každého v rozsahu jednej tretiny.

2. V žalobe uviedli, že v konaní vedenom na súde prvej inštancie pod sp. zn. 15C/70/92 sa spolu s X., M., R. a E. X. podľa § 5 ods. 4 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách (ďalej len „zákon č. 87/1991 Zb.“) domáhali vydania nehnuteľností zapísaných v katastri nehnuteľností pre katastrálne územie Bratislava - Staré mesto na liste vlastníctva č. 10 ako pozemok parcela č. 10143 - ostatná plocha vo výmere 314 m² a parcela č. 10144 - zastavaná plocha vo výmere 437 m² a stavby. Rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej tiež len „odvolací súd“) zo 16. januára 2001 sp. zn. 15Co/262/2000, ktorým bol zmenený žalobu zamietajúci rozsudok súdu prvej inštancie z 9. septembra 1997 č. k. 15C/70/92-134, bolo ich žalobe vyhovie tak, že Mestskej časti Bratislava - Staré mesto bola uložená povinnosť vydať im v príslušných podieloch do vlastníctva pozemkové nehnuteľnosti tvoriace predmet sporu. Hoci podľa odôvodnenia rozsudku bola žaloba dôvodná v celom rozsahu, odvolací súd opomenul rozhodnúť aj o vydaní stavby a návrh žalobcov na opravu rozsudku uznesením z 30. decembra 2002 sp. zn. 15Co/262/2000 zamietol s tým, že v časti predmetu konania, o ktorej nebolo rozhodnuté, bude potrebné vec znovu prejednať na základe nového návrhu (žaloby). Preto sú nútení domáhať sa nového rozhodnutia vo forme požadovaných určení, vyhovie ktorým by umožnilo získanie nimi vlastníctva k stavbe dedením. V reštitučnom konaní pritom bolo ustálené, že ich právni predchodcovia uzavreli darovaciu zmluvu v tiesni za nápadne nevýhodných podmienok, preto podľa § 37 vtedy platného Občianskeho zákonníka (zákona č. 141/1950 Zb.) bola táto zmluva neplatná a vlastníctvo pôvodných vlastníkov zostalo zachované.

3. V priebehu konania (13. júla 2003) pôvodná žalobkyňa 2/ L. M. zomrela, preto súd prvej inštancie pokračoval v konaní s jej dedičmi a zároveň na návrh žalobcov uznesením z 8. apríla 2005 č. k. 16C/99/2003-61 pripustil, aby do konania na strane žalovanej pristúpilo (ako žalované 2/) Hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava. Na ďalší návrh vtedajších žalobcov 1/ až 4/ uznesením z 13. apríla 2006 č. k. 16C/99/2003-107 pripustil, aby do konania na strane žalobcov pristúpili L. X., X.Á. X., M. X., R. X., E. X., E. M. Š., Q. U. V. a C. Š. (ako žalobcovia 5/ až 12/). Pripustil tiež zmenu žaloby tak, že žalobcovia sa ňou domáhajú určenia podielového spoluvlastníctva k stavbe (v príslušných spoluvlastníckych podieloch) a napokon uznesením z 26. októbra 2006 č. k. 16C/99/2003-125 zastavil konanie voči Mestskej časti Bratislava - Staré mesto z dôvodu späťvzatia žaloby voči tomuto subjektu.

4. Rozsudkom z 18. januára 2007 č. k. 16C/99/2003-149 súd prvej inštancie rozhodol o žalobe tak, že jej v plnom rozsahu vyhovel, t. j. určil v príslušných podieloch podielové spoluvlastníctvo žalobcov k stavbe. Opodstatnenosť žaloby vyvodil z právneho záveru, že právni predchodcovia žalobcov darovali predmetnú nehnuteľnosť štátu neplatne, pretože darovacie vyhlásenie urobili v tiesni za nápadne nevýhodných podmienok. V dôsledku toho nestratili vlastnícke právo a žalobcovia ho po nich nadobudli dedením. V odôvodnení rozsudku tiež uviedol, že dôvodom žaloby bola skutočnosť, že v reštitučnom konaní, predmetom ktorého bolo aj vydanie stavby, a v ktorom bolo reštitučnému návrhu vyhovie, súd opomenul pri špecifikácii jednotlivých vydávaných nehnuteľností uviesť pri parcele č. 10144 aj text „stavba súp. č. XXXX“.

5. Po napadnutí takéhoto rozsudku odvolaním žalovaného žalobcovia 1/ až 11/ oznámili súdu, že C. Š. (pôvodná žalobkyňa 12/) 5. decembra 2007 zomrela, a keďže predmetom konania je majetkové právo, budú v konaní pokračovať jej dedičia, ktorými sú žalobcovia 10/ a 11/. Zároveň navrhli úpravu petitu žaloby tak, že pokiaľ ide o spoluvlastnícky podiel C. Š., tento patrí do dedičstva po nej. Odvolací súd pripustil uvedenú zmenu žaloby a rozsudkom zo 14. mája 2009 sp. zn. 8Co/189/2007 rozsudok súdu prvej inštancie v časti týkajúcej sa pôvodnej žalobkyne 12/ C. Š. zrušil a konanie zastavil a vo zvyšnej vyhovujúcej časti ho zmenil tak, že žalobu zamietol. Zamietnutie žaloby odôvodnil tým, že žalobou o určenie vlastníckeho práva nemožno obchádzať zmysel a účel reštitučného zákonodarstva, keďže žalobcovia v reštitučnom konaní neboli úspešní len v dôsledku svojej nepozornosti vo vzťahu k stavbe. Okrem toho určovacou žalobou nemožno obchádzať ani dedičské konanie, preto predmetom určovacej žaloby mohlo byť len určenie, že právni predchodcovia žalobcov boli ku dňu smrti podielovými

spoluvlastníkmi stavby.

6. Na dovolanie skorších žalobcov 1/ až 11/ najvyšší súd uznesením z 31. januára 2011 sp. zn. 4Cdo/267/2009 zrušil vyššie označený rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Svoje rozhodnutie odôvodnil potrebou odstránenia stavu právnej neistoty, ktorý nastal v dôsledku nepresného, resp. neúplného výroku rozsudku odvolacieho súdu, vydaného v reštitučnej veci. So zreteľom na skutočnosť, že tento výrok nebol opravený z dôvodu viazanosti súdu vyhláseným výrokom, a že opakované uplatnenie reštitučného nároku vzhľadom na prekluzívnu lehotu vyplývajúcu z § 5 ods. 4 zákona č. 87/1991 Zb. neprichádzalo do úvahy, bolo potrebné interpretovať ustanovenia § 152 ods. 2 vety prvej a § 157 ods. 1 a 2 Občianskeho súdneho poriadku (zákona č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „OSP“) takým spôsobom, aby bolo naplnené legitímne očakávanie úspešného účastníka v reštitučnej veci na rešpektovaní konštitutívnych účinkov právoplatného rozsudku o prinavrátení vlastníctva k veciam, ktoré boli nepochybne predmetom reštitučného konania. Ak podľa odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu zo 16. januára 2001 sp. zn. 15Co/262/2000 bolo predmetom uplatneného reštitučného nároku nielen vydanie pozemkov, ale aj stavby a žaloba bola ako celok dôvodná a účastníci na strane žalobcov boli v takomto konaní v plnom rozsahu úspešní, treba mať za to, že výrokom tohto rozsudku bolo účastníkom reštitučného konania prinavrátené nielen vlastnícke právo k pozemkom, ale aj k stavbe. Vlastnícke právo týchto osôb treba preto odvodzovať od tejto právnej skutočnosti (t. j. od konštitutívnych účinkov právoplatného rozsudku v reštitučnej veci) a nie od vlastníckeho práva pôvodných vlastníkov. Určovacia žaloba nebola v rozpore so zmyslom a účelom zákona č. 87/1991 Zb., pretože reštitučný nárok bol riadne uplatnený a bol aj priznaný. V konkrétnych okolnostiach bola práve takáto žaloba účinným prostriedkom na odstránenie stavu právnej neistoty vyvolanej spomínaným rozsudkom a na dosiahnutie zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností v súlade so skutočnosťou.

7. Odvolací súd v ďalšom konaní uznesením z 5. septembra 2012 sp. zn. 15Co/70/2011 pripustil, aby do konania na strane žalovaného vstúpili v záhlaví označení intervenienti a ďalším uznesením z 28. februára 2013 rovnakej spisovej značky rozsudok súdu prvej inštancie z 18. januára 2007 č. k. 16C/99/2003-149 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V zrušujúcom uznesení uviedol, že právoplatným rozsudkom v reštitučnej veci bolo prinavrátené vlastníctvo k stavbe len žalobcom 1/ až 9/ (príp. ich právnym predchodcom). Preto určovacia žaloba je dôvodná len vo vzťahu k týmto žalobcom, avšak vzhľadom na skutočnosť, že po rozhodnutí veci súdom prvej inštancie došlo v konaní k viacerým zmenám, v dôsledku ktorých žalobcovia navrhli zmenu petitu žaloby, zomrela právna predchodkyňa žalobcov 1/ a 2/ Ľ. M. a pôvodná žalobkyňa 6/ L. X. zobrala žalobu späť, odvolací súd nemohol napadnutý rozsudok potvrdiť, resp. zmeniť, pretože by tým konal o zmenenom petite žaloby, o ktorom súd prvého stupňa nekonal, a taktiež by intervenientom odňal možnosť konať pred súdom.

8. Uznesením z 19. júna 2013 č. k. 16C/99/2003-322 súd prvej inštancie zastavil konanie v časti žaloby pôvodnej žalobkyne 6/ L. X.Z. z dôvodu späťvzatia ňou žaloby a uznesením z 13. septembra 2013 č. k. 16C/99/2003-325 na návrh žalobcov 1/ až 8/ podľa poradia vyplývajúceho z úvodnej časti tohto uznesenia najvyššieho súdu (skôr žalobcov 1/, 2/ a 4/ až 9/) a tiež v tom čase ešte žijúceho R. L. M., G.. (toho ako vtedajšieho žalobcu 3/) pripustil zmenu petitu ich žaloby tak, že súd určuje, že žalobcovia 6/ až 9/ sú každý v rozsahu 1/24-tiny podieloví spoluvlastníci stavby a že spoluvlastníkmi stavby boli ku dňu svojej smrti právna predchodkyňa žalobcov 1/ a 2/ Ľ. M. v rozsahu 8/24-tin a právna predchodkyňa žalobcov 3/ až 5/ L. M. v rozsahu 12/24-tin. Súd ďalej pripustil na návrh žalobcov 10/, 11/ a 12/ (dnes 9/ až 11/) zmenu petitu ich žaloby tak, že súd určuje, že ich právny predchodca F. Z. bol ku dňu smrti vlastníkom stavby v podiele 1/3-tiny. Dôvodom uvedených zmien bol právny názor vyslovený v uznesení najvyššieho súdu z 31. januára 2011 sp. zn. 4Cdo/267/2009, replikovaný v uznesení odvolacieho súdu z 28. februára 2013 sp. zn. 15Co/70/2011. V zmysle tohto právneho názoru bolo potrebné umožniť žalobcom, aby upresnili petit žaloby tak, aby zodpovedal platnej právnej úprave, ktorá vychádza z princípu úradnej ingerencie pri nadobudnutí dedičstva. Táto ingerencia znamená, že dedičstvo po každom poručiťovi musí byť súdom prejednané a musí byť o ňom rozhodnuté. I keď dedičstvo sa nadobúda smrťou poručiťľa, až po skončení dedičského konania sa stane zrejým, kto v skutočnosti dedičstvo nadobudol. V prípade smrti účastníka domáhajúceho sa určenia svojho

vlastníckeho, resp. spoluvlastníckeho práva a pri pokračovaní v konaní s jeho dedičmi, môže byť predmetom konania len určenie, že poručiteľ v čase smrti bol vlastníkom, resp. spoluvlastníkom označenej veci. Uznesením súdu prvej inštancie z 11. februára 2014 č. k. 16C/99/2003-341 napokon došlo k pripusteniu takej zmeny žaloby skorších žalobcov 1/ až 9/, na základe ktorej boli požiadavky z úvodu tohto odseku doplnené ďalšou, podľa ktorej podiely nebohých Ľ. M. a L. M. patria do dedičstva po menovaných.

9. Rozsudkom z 30. júna 2014 č. k. 16C/99/2003-371 súd prvej inštancie vyhovel žalobe vtedajších žalobcov 1/ až 9/ a rozhodol v súlade so žalobným návrhom uvedeným vyššie, žalobu vtedajších žalobcov 10/, 11/ a 12/ potom zamietol. Svoje rozhodnutie odôvodnil právne ustanoveniami §§ 132 a 126 OSP a § 3 ods. 1 a 2, § 4 ods. 1 a § 6 ods. 1 písm. d/ zákona č. 87/1991 Zb., vecne potom tým, že z listinných dokladov nachádzajúcich sa v jeho spise zn. 15C/70/92 vyplynulo, že vydania stavby sa podľa § 5 ods. 1 z dôvodu v zmysle § 6 ods. 1 písm. d/ zákona č. 87/1991 Zb. domáhali právna predchodkyňa žalobcov 1/ a 2/ Ľ. M., právna predchodkyňa vtedajších žalobcov 3/ až 5/ L. M. a vtedajší žalobcovia 6/ až 9/ ako oprávnené osoby v zmysle § 3 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. Menovaní boli v predmetnom konaní úspešní, keď Krajský súd v Bratislave rozsudkom zo 16. januára 2001 sp. zn. 15Co/262/2000 uložil Mestskej časti Bratislava Staré mesto povinnosť vydať im nehnuteľnosti zapísané v katastri nehnuteľností Okresného úradu Bratislava I na liste vlastníctva č. XX pre katastrálne územie V. X. ako parcela č. 10143 - ostatná plocha vo výmere 317 m² a parcela č. 10144 - zastavaná plocha vo výmere 437 m², a to do vlastníctva Ľ. M. v spoluvlastníckom podiele 8/24-in, do vlastníctva L. M. v spoluvlastníckom podiele 12/24-in a do vlastníctva X., M., R. a E. X. u každého v podiele 1/24-iny.

10. Zopakoval závery vyjadrené v uznesení najvyššieho súdu z 31. januára 2011 sp. zn. 4Cdo/267/2009 s tým, že v rámci skúmania dôvodnosti nároku žalobcov 1/ až 9/ vychádzal z výsledkov vykonaného dokazovania v konaní sp. zn. 15C/70/92 a zo záverov právoplatného rozsudku odvolacieho súdu zo 16. januára 2001 sp. zn. 15Co/262/2000. Z nich jednoznačne vyplýva, že nehnuteľnosti, ktoré boli predmetom konania (teda i stavba), prešli na štát darovacím vyhlásením právnych predchodcov žalobcov zo 17. augusta 1962, ktoré bolo urobené v tiesni. V konaní bolo nesporne preukázané, že nešlo o slobodný prejav vôle, ale o tieseň, keď právni predchodcovia žalobcov po dlhodobom pôsobiacom objektívnom hospodárskom, sociálnom a psychicky nepriaznivom stave nakoniec pristúpili k darovaniu, čiže urobili právny úkon, ktorým prišli o svoj hodnotný nehnuteľný majetok na prospech subjektu, ktorý im uvedený nepriaznivý stav neustále vytváral.

11. K otázke preukázania naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení vtedajších žalobcov 1/ až 9/ uviedol, že žaloba jednoznačne rieši spornosť vzťahov medzi sporovými stranami a odstraňuje stav právnej neistoty vyvolaný rozsudkom odvolacieho súdu zo 16. januára 2001 sp. zn. 15Co/262/2000. Dosiahnutie zápisu vlastníckeho práva týchto žalobcov v katastri nehnuteľností k stavbe v súlade so skutočným stavom je možné len na základe požadovaného určenia. Námietku obchádzania reštitučného zákona zo strany týchto žalobcov odmietol z dôvodu, že nie ich vinou nebolo o predmete tohto konania rozhodnuté podľa zákona č. 87/1991 Zb., keď včas požiadali povinnú osobu o vydanie veci a následne sa domáhali svojho nároku na súde v zákonom stanovenej lehote.

12. Za dôvodnú nepovažoval námietku intervenientov na strane žalovaného, že tu ide o vec už rozhodnutú, opierajúcu sa o záver najvyššieho súdu z rozhodnutia sp. zn. 4Cdo/267/2009, podľa ktorého je zrejmé aj z odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu sp. zn. 15Co/262/2000, že predmetom tohto konania bolo aj vydanie stavby a žalobcovia boli v plnom rozsahu úspešní. Práve skutočnosť, že o vydaní stavby nebolo súdom rozhodnuté, bola dôvodom podania žaloby vtedajších žalobcov 1/ až 9/, resp. ich právnych predchodcov. Najvyšší súd vo svojom rozhodnutí uvádzal, že vzhľadom na pochybenie krajského súdu a vzhľadom na nemožnosť opätovného uplatnenia reštitučných nárokov, treba terajší stav riešiť takou interpretáciou ustanovení § 152 ods. 2 a § 157 ods. 1 a 2 OSP, aby boli naplnené legitímne očakávania úspešného účastníka v reštitučnej veci a názor najvyššieho súdu je len úvahou odôvodnenou ústavnými princípmi spravodlivého súdneho konania a rozhodnutia.

13. U vtedajších žalobcov 10/ až 12/ došlo k zamietnutiu žaloby z dôvodu, že aj títo žalobcovia, resp. ich

právni predchodcovia, si mohli uplatniť svoje práva k predmetu sporu v zmysle zákona č. 87/1991 Zb., a ak tak v zákonom stanovenej lehote neurobili, ich právo zaniklo. Žalobcovia sa nemôžu domáhať ochrany vlastníckeho práva podľa všeobecných predpisov formou určenia vlastníckeho práva, keď sa mohli domáhať vydania nehnuteľnosti podľa reštitučných zákonov. Žalobcovia 10/ až 12/ v priebehu konania neuviedli dôvody, pre ktoré si nárok na vydanie veci neuplatnili. Obmedzili sa na skonštatovanie, že si ho neuplatnili a že táto skutočnosť nie je pre posúdenie dôvodnosti nároku rozhodujúca. V zmysle zásady, že špeciálny zákon má prednosť pred všeobecným zákonom, sa tak títo žalobcovia nemohli domáhať vydania veci podľa ustanovení Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „OZ“).

14. Odvolací súd nato rozsudkom z 28. júna 2017 sp. zn. 3Co/662/2014 ostatný rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. V celom rozsahu sa po skutkovej aj právnej stránke stotožnil s jeho dôvodmi a podľa § 387 ods. 2 Civilného sporového poriadku (zákona č. 160/ 2015 Z. z. v znení zákona č. 87/2017 Z. z. a dnes už i neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „CSP“) skonštatoval ich správnosť, poukazujúc tiež na viazanosť súdu prvej inštancie právnym názorom vyjadreným v zrušujúcich uzneseniach najvyššieho súdu aj jeho samotného.

15. Proti takémuto rozsudku odvolacieho súdu podali dovolania žalované aj žalobcovia 10/ a 11/ (dnes 9/ a 10/).

16. Najvyšší súd uznesením z 29. apríla 2021 sp. zn. 6Cdo/107/2018 obe dovolania odmietol a vyslovil, že žalobcovia 1/ až 9/ (aj tu rozumej tí, ktorí nimi boli pred úmrtím žalobcu 3/ R.. L. M., G..) majú proti žalovanému nárok na náhradu trov dovolacieho konania, majúc za to, že dovolanie žalovaného bolo v časti opieranej o úpravu z § 420 písm. f) CSP neprípustné pre neexistenciu vytykanej vady zmätočnosti a v časti opieranej o úpravu z § 421 ods. 1 písm. c) CSP pre nevymedzenie náležitým spôsobom tohto dovolacieho dôvodu; u dovolania vtedajších žalobcov 10/ a 11/ opretého taktiež o úpravu z § 421 ods. 1 písm. c) CSP potom neprípustné pre nedostatok závislosti rozhodnutia odvolacieho súdu od vyriešenia ich dovolaním položenej otázky a pre neuplatnenie aj nimi tiež dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP (pričom dovolanie z tohto dôvodu sa v tomto prípade javilo vhodným prostriedkom uplatnenia práva).

17. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej tiež len „ústavný súd“) nálezom z 28. júla 2022 č. k. III. ÚS 657/2021-29 (o. i.) na základe ústavnej sťažnosti žalobcov 9/ a 10/ vyslovil, že uznesením najvyššieho súdu priblíženým pod 16. zhora bolo porušené právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ústavného zákona SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov) a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (príloha oznámenia Federálneho ministerstva zahraničných vecí ČSFR č. 209/1992 Zb.) a v časti o odmietnutí dovolania sťažovateľov uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V odôvodnení nálezu vyslovil prakticky ten záver, že vytknutie zo strany najvyššieho súdu sťažovateľom neuplatnenia aj dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP za stavu, keď judikatúra dovolacieho súdu v čase podania dovolania (reprezentovaná až neskôr prekonaným uznesením veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu - ďalej tiež len „veľký senát“ - z 19. apríla 2017 sp. zn. 1VCdo/2/2017) kumuláciu dôvodov prípustnosti dovolania neprípúšťala, nebolo namieste (na rozdiel od extenzívnej interpretácie použitého ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c) CSP, ak navyše sťažovatelia konzistentne argumentovali, že reštitučný zákon sa na nich nevzťahoval, a preto ponúkanú alternatívu k uplatneniu práva žalobou podľa OZ nemali).

18. V dôsledku nálezu ústavného súdu preto najvyšší súd bol povinný opätovne sa zaoberať dovolaním žalobcov 9/ a 10/, ktorého prípustnosť sa vyvodzovala (explicitne) z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c) CSP a (z dôvodov uvedených v ústavnej sťažnosti a reprodukováných aj ústavným súdom len implicitne) aj z § 420 písm. f) CSP (tu rozumej námietku, že nižšie súdy, najmä ten odvolací, zrozumiteľne nereagovali na ich námietku, že neboli oprávnenými osobami v zmysle reštitučného zákona, a preto možnosť podania žaloby podľa neho nemali). Dovolatelia uviedli, že v ich prípade nebolo možné uplatniť si reštitučný nárok z dôvodu, že sa na nich, ani na ich právneho predchodcu, zákon č.

87/1991 Zb. nevzťahoval. Súdby preto mali skúmať, či si mohli uplatniť svoj nárok podľa reštitučných zákonov. Z ustanovenia § 3 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. vyplýva okruh oprávnených osôb, ktoré mohli vyzvať povinnú osobu na vydanie veci. Ich právny predchodca F. Z. zomrel v roku XXXX ako bezdetný bez zanechania závetu, jeho jedinou dedičkou sa stala manželka O. Z., ktorá zomrela XX. D. XXXX a v zmysle závetu boli jej univerzálnym nástupcom jej brat a otec žalobcov 10/ a 11/ Š. Š., ktorý zomrel v roku XXXX. V čase, keď bolo možné uplatniť reštitučný nárok, prichádzali do úvahy ako oprávnené osoby iba žalobcovia 10/ a 11/ a ich otec ako testamentárni dedičia po manželke pôvodného vlastníka. Tieto osoby však nepatria do okruhu oprávnených osôb podľa zákona č. 87/1991 Zb., čo namietali aj v odvolacom konaní. Z uvedených dôvodov sa nemohli domáhať ochrany vlastníckeho práva reštitučnou žalobou, ale iba v zmysle všeobecných predpisov občianskeho práva. Poukázali na uznesenie najvyššieho súdu zo 17. februára 2011 sp. zn. 3Cdo/205/2009, v zmysle ktorého nie je vylúčené v prípade, ak sa zistí, že ustanovenia reštitučných zákonov sa na daný prípad nevzťahujú, domáhať sa po uplynutí reštitučných lehôt ochrany vlastníckeho práva podľa ustanovení OZ žalobou o určenie vlastníckeho práva, prípadne žalobou o vydanie veci. Odkázali aj na nálezy ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 249/2011 a III. ÚS 16/2012, v zmysle ktorých je možné podanie vlastníckej žaloby aj po uplynutí lehôt podľa reštitučných predpisov, resp. aj v prípade neuplatnenia práva podľa reštitučných predpisov. Podľa rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/36/99 reštitučné predpisy boli vydané s cieľom zmierniť následky niektorých majetkových krívd a nemožno ich extenzívne vykladať tak, aby obmedzili vlastníkov v ich práve na ochranu vlastníckeho práva podľa OZ; majú len uľahčiť uplatnenie nárokov oprávnených osôb a nie vylúčiť ich uplatnenie podľa všeobecných právnych predpisov. Na podporu tohto právneho názoru uviedli (okrem vyššie uvedených) rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 178/2006, II. ÚS 231/2009, II. ÚS 468/2012 a I. ÚS 566/2007. Napriek uvedenému prevládajúcemu právnomu názoru boli vydané aj rozhodnutia najvyššieho súdu s opačným právnym názorom, a to napríklad rozhodnutia sp. zn. 4Cdo/130/2007 a 4Cdo/300/2008. Navrhli, aby najvyšší súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

19. Skorší žalobcovia 1/ až 9/ k dovolaniu uviedli, že nižšie súdy boli viazané uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/267/2009, vydaným v tejto veci. Žalobcovia 10/ a 11/ neboli účastníkmi reštitučného konania vo veci súdu prvej inštancie sp. zn. 15C/70/92, preto sa ani nestali vlastníkami stavby a nemohli ani uplatňovať svoje práva podľa všeobecných občianskoprávných predpisov. Z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/267/2009 vyplýva, že toto konanie má byť nápravou pochybenia krajského súdu vo výroku jeho rozsudku sp. zn. 15Co/262/2000 a ide teda o pokračovanie (alebo zavŕšenie) reštitučného konania k všetkým nehnuteľnostiam, ktoré boli predmetom pôvodného konania.

20. Aj intervenienti navrhli dovolanie v skoršom konaní neúspešných žalobcov zamietnuť.

21. Najvyšší súd po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 427 CSP) a na to oprávnenými osobami (§ 424 CSP), zastúpenými v súlade s ustanovením § 429 ods. 1 CSP skúmal bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou CSP), či sú splnené podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti oboch dovolaní, pričom súc viazaný tiež právnym názorom ústavného súdu dospel k záveru, že dovolanie je potrebné považovať za prípustné i dôvodné.

22. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach §§ 420 a 421 CSP.

23. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak sú nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

24. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

25. So zreteľom k prekonaniu právneho názoru veľkého senátu, vyjadreného v uznesení z 19. apríla 2017 sp. zn. 1VCdo/2/2017 (o neprípustnosti kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania podľa ustanovení §§ 420 a 421 CSP), ku ktorému došlo uznesením veľkého senátu z 21. marca 2018 sp. zn. 1VCdo/1/2018 a uznesením ústavného súdu z 25. apríla 2018 sp. zn. PLz. ÚS 1/2018-22; bol dovolací súd aj v tejto veci konfrontovaný s otázkou posúdenia existencie viacerých dovolaní uplatnených dôvodov prípustnosti dovolania (a oboch dovolacích dôvodov), nech aj jedného z nich implicitne. V súlade s logikou procesnej úpravy by bolo zásadne namieste zaoberanie sa uplatnenými dovolacími dôvodmi v poradí priradenom im chronológiou príslušných ustanovení zákona, v tomto konkrétnom prípade však bolo namieste ich posudzovanie súbežne práve preto, že nedostatočné vysporiadanie sa s odvolacími námietkami neskorších dovolateľov sa týkalo práve nevysvetlenia odvolacím súdom jeho právneho názoru tvoriaceho základ zamietnutia ich žaloby, t. j. dovolateľmi odmietanej úvahy, že im patrilo status oprávnených osôb a ako také mali k dispozícii aj žalobu podľa reštitučného zákona. Prekážkou v takomto posudzovaní pritom nemohla byť absencia výslovného poukazu v dovolaní aj na § 420 písm. f) CSP, ak z obsahu podania vyplývala námietka nevenovania sa odvolacím súdom (resp. neurobenia tak náležite) aj tým odvolacím námietkam, o ktorých bola reč v predošlej vete.

26. Pojmovým znakom vady zmätočnosti uvedenej v ustanovení § 420 písm. f) CSP je, že k nej došlo nesprávnym „procesným“ postupom súdu, ktorý znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol konanie), znemožňujúca strane sporu (skôr a dnes ešte v mimosporových konaniach stále účastníkovi konania) realizáciu jej procesných oprávnení a marniaci možnosti jej aktívnej účasti na konaní (tu por. R 129/1999 a 1Cdo/202/2017, 2Cdo/162/2017, 3Cdo/22/2018, 4Cdo/87/2017, 5Cdo/112/2018, 7Cdo/202/2017 a 8Cdo/85/2018). Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky.

27. V napadnutom rozsudku v prejednávanej veci odvolací súd uviedol (o. i.), že sa v celom rozsahu stotožňuje i s odôvodnením napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie (§ 387 ods. 2 CSP) s tým, že v ďalšom sa prakticky obmedzil len na skutočnosti opísané v bode 14. odôvodnenia tohto uznesenia najvyššieho súdu (pominúc rekapituláciu tých skutkových zistení a právnych úvah súdu prvej inštancie, samotného odvolacieho súdu či najvyššieho súdu z ich skorších rozhodnutí, považovaných za správne a naďalej platné); oboje za situácie, keď už súčasťou odvolania dnešných žalobcov 9/ a 10/ proti rozsudku súdu prvej inštancie boli aj námietky týkajúce sa nedostatku ich statusu oprávnených osôb v zmysle zákona č. 87/1991 Zb., a teda nemožnosti uplatňovania nimi práv spôsobom predpokladaným takýmto zákonom.

28. Ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody (§ 387 ods. 2 CSP); odvolací súd sa však v odôvodnení musí zaoberať podstatnými vyjadreniami strán prednesenými v konaní na súde prvej inštancie, ak sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie a rovnako sa odvolací súd musí vysporiadať s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní (§ 387 ods. 3 CSP).

29. V danom prípade nemožno inak, než konštatovať, že odvolací súd sa napriek výslovnému príkazu

urobenému súčasťou ustanovenia § 387 ods. 3 CSP nevysporiadal v odôvodnení svojho rozsudku s tvrdeniami pred ním aj súdom prvej inštancie neúspešných žalobcov, uvedenými v odvolaní, ktoré nešlo (bez ďalšieho) označiť za nepodstatné a neposkytol najmä žiadne argumenty na podporu svojho názoru, podľa ktorého neskorším dovolateľom aj sťažovateľom z konania pred ústavným súdom navzdory ich opačnému názoru prislúchal status oprávnených osôb podľa zákona č. 87/1991 Zb., ktoré po nevyužití práva domáhať sa ochrany podľa neho o možnosť postupu podľa všeobecnej občianskoprávnej úpravy (OZ) prišli. Toto opomenutie muselo mať logicky aj ten následok, že v rámci odôvodnenia napadnutého rozsudku odvolacieho súdu nemohlo dôjsť ani k vysporiadaniu sa s oboma (taktiež vyššie spomenutými) judikátornými líniami v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu, viažúcimi sa k vytýčeniu medzi uplatniteľnosti postupov podľa všeobecného občianskoprávneho zákonodarstva popri postupoch podľa zákonodarstva reštitučného alebo ako náhrady takých postupov.

30. Možnosť plného stotožnenia sa odvolacieho súdu s odôvodnením ním preskúmaného rozhodnutia súdu prvej inštancie a obmedzením sa na konštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia (ako pravidlo) a ďalšia možnosť doplnenia (odvolacím súdom) na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalších dôvodov (v tomto prípade možnosť majúca povahu výnimky z pravidla, ktorej uplatnenie prichádza do úvahy podľa toho, aký argumentačný priestor súd prvej inštancie úplnosťou svojej argumentácie odvolaciemu súdu ponechá) je síce súčasťou úpravy slovenského civilného procesu už spred čias nadobudnutia účinnosti CSP (tu pre prípad záujmu porovnaj tiež § 219 ods. 2 OSP), v rámci rekodifikácie však zákonodarca do zákona výslovne zanesol aj to, čo v skoršom čase šlo (a bolo nutné) vyvodiť z logiky úpravy a jej účelu a čoho podstatu možno vyjadriť tak, že možnosť praktického prevzatia argumentácie súdu prvej inštancie odvolacím súdom nezbavuje odvolací súd povinnosti hoc aj len veľmi stručne a úmerne okolnostiam konkrétného prípadu reagovať na argumentáciu z odvolania (prinajmenšom tak, že sa poukáže na tie odvolacie námietky, ktoré sú iba opakovaním už súdom prvej inštancie neprijatej argumentácie, ku ktorej však takýto súd zaujal adresné stanovisko, alebo aspoň zrozumiteľne vysvetlí, prečo takáto argumentácia bola bez právneho významu a v prípade iných námietok odvolací súd ozrejmi, prečo spôsob nazerania na problém neboli spôsobilé ovplyvniť). Tým samozrejme nie je myslené to, že dovolateľovi musí byť dané za pravdu, ale to, že musí dostať objektívne zrozumiteľnú odpoveď na svoj špecifický argument.

31. Pretože odvolací súd v prejednávanej veci nezaujal k otázkam urobeným súčasťou odvolania dnešných žalobcov 9/ a 10/ i argumentácie tejto strany sporu z času predchádzajúceho rozhodnutiu v druhej (za iných okolností konečnej) inštancii dostatočne zrozumiteľné a právne obhájiteľné stanovisko, vylučovalo to akýkoľvek iný záver dovolacieho súdu než ten, že v tomto prípade došlo k zaťaženiu konania pred odvolacím súdom nech aj len implicitne tvrdenou zmätočnosťou vadou podľa § 420 písm. f) CSP a dovolanie musí byť z tohto dôvodu nielen prípustné, ale tiež dôvodné. Absencia vysporiadania sa odvolacieho súdu v jeho rozsudku s takými odvolacími tvrdeniami, ktoré bez ďalšieho nejde označiť za nepodstatné, je totiž tak závažným nedostatkom (deficitom) rozhodnutia (a zásahom do procesných práv strany sporu), ktorého intenzita zakladá (až) porušenie práva na spravodlivý súdny proces (pričom to, či takto „ohrdnutý“ odvolateľ nakoniec so svojou argumentáciou uspeje, je celkom iná vec). V každom prípade však absencia vysvetlenia dovolateľom a neskorším dovolateľom neprijímaného názoru zo strany odvolacieho súdu spôsobuje i predbežnú nemožnosť prijatia či naopak odmietnutia toho spôsobu riešenia pre rozhodnutie významnej otázky, za ktorý sa odvolací súd hodlal zasadiť, pre opomenutie náležite argumentovať tak však ale objektívne zrozumiteľne neurobil.

32. Dovolacím súdom konštatovaná procesná vada zmätočnosti uvedená v ustanovení § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť dovolania; zároveň je však tiež dôvodom, so zreteľom na ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie bez ďalšieho zrušiť. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa do 30. júna 2016 ustálila na tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade zmätočnosti znemožňujúcej strane realizáciu jej procesných oprávnení, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší bez toho, aby sa zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu (1Cdo/44/2015, 2Cdo/111/2014, 3Cdo/4/2012, 4Cdo/263/2013, 5Cdo/241/2013, 6Cdo/591/2015, 7Cdo/212/2014, 8Cdo/137/2015) a na tom zotrváva rozhodovacia prax najvyššieho súdu aj po nadobudnutí účinnosti predpisov tvoriacich súčasť rekodifikácie slovenského civilného procesu (2Cdo/5/2018, 3Cdo/146/2018,

8Cdo/70/2017). Dovolací súd preto ani v tomto prípade a najmä pre absenciu argumentácie odvolacieho súdu, s ktorou by prípadne šlo polemizovať, neposudzoval dovolanie z hľadiska opodstatnenosti argumentácie majúcej väzbu na riešenie právnych otázok (čo v konkrétnostiach znamená tak z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 CSP, ako aj jeho dôvodnosti v zmysle § 432 rovnakého zákona).

33. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami preto zrušil rozsudok odvolacieho súdu, a to ako celok, pretože prípadný záver o vecnej opodstatnenosti žaloby dovolateľov by mal za následok zásah do výšky spoluvlastníckych podielov všetkých žalobcov, ktorým naopak nižšie súdy vyhovel, a preto aj rozsudok v časti potvrdzujúcej rozhodnutie týkajúce sa dnešných žalobcov 1/ až 8/ a aj už zomrelého R.. L. M., G.. bolo treba považovať za rozhodnutie dotknuté dovolaním napriek jeho výslovnému nenapadnutiu dovolaním (§ 439 písm. a/ CSP). Vec mu vrátil na ďalšie konanie, majúc za to, že náprava zrušením len rozhodnutia odvolacieho súdu je v tomto prípade možná i postačujúca (§ 449 ods. 2 CSP) a vychádzajúc z toho, že tým, komu bolo namieste pričítať dovolaním vytýkanú vadu zmätočnosti bol práve odvolací súd (s povinnosťou reagovať na zákonom ustanovené skutočnosti, ktorú si ale nesplnil).

34. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

35. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.